

Retoryka edukacji i innowacji (cz. II) Rhetoric of Education and Innovation (part II)

12 (1) 2025

ISSUE EDITORS: ANNA M. KIEŁBIEWSKA, MARIA ZAŁĘSKA

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa,
przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki
w ramach Programu „Doskonała Nauka”.

Doskonała
Nauka II

ANNA M. KIEŁBIEWSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA

<https://orcid.org/0000-0001-8910-396X>

a.miloszewska@uw.edu.pl

MARIA ZAŁĘSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA

<https://orcid.org/0000-0003-2973-0173>

m.zaleska@uw.edu.pl

Wprowadzenie do tematu numeru

License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0).

The content of the license is available at <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

ANNA M. KIEŁBIEWSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0001-8910-396X>
a.miloszewska@uw.edu.pl

MARIA ZAŁĘSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0003-2973-0173>
m.zaleska@uw.edu.pl

Wprowadzenie do tematu numeru

Oddajemy w Państwa ręce kolejny tom „Res Rhetorica” – już drugi poświęcony edukacji i innowacji w obszarze retoryki – jest to przegląd studiów dotyczących ulepszania metod jej nauczania. Retoryka od dawna stanowi podstawę edukacji językowej, filozoficznej i komunikacyjnej. Jednak wraz z ewolucją dyskursu również metody nauczania retoryki muszą się zmieniać. Badacze i nauczyciele retoryki aktywnie rozwijają tradycyjne koncepcje retoryczne i wzbogacają dotychczasowy repertuar metodyczny o nowe sposoby nauczania.

W niniejszym numerze zebraliśmy refleksje badaczy na temat niuansów klasycznych koncepcji retorycznych i sposobów ich adaptacji do współczesnych realiów w środowisku akademickim. Łącząc klasyczne zasady retoryki ze współczesnymi zagadnieniami, wykorzystując osiągnięcia dyscyplin takich jak psychologia, odnosząc koncepcje retoryczne do sztuki, twórczo adaptując metody dydaktyczne (jak tzw. metoda odwróconej klasy), autorzy niniejszego numeru pokazują, jak uczynić retorykę przystępną i interesującą dla studentów. Omawiane metody nauczania przyczyniają się do głębszego i bardziej praktycznego zrozumienia perswazji, angażując studentów w zróżnicowane aktywności i kształtując w nich krytyczne umiejętności, niezbędne do skutecznej komunikacji w różnych kontekstach.

Tom otwierają studia teoretyczne na temat rozwoju koncepcji sylogizmu i entymematu, jednego z najbardziej złożonych pojęć retorycznych. Magdalena Ryszka-Kurczab w artykule „Podręcznikowe przykłady entymematów a siła perswazyjna. Koncepcja S. Rubinelli jako podstawa nowego sposobu nauczania o sylogizmie retorycznym” przeanalizowała sposoby, w jakie w podręcznikach retoryki przedstawia się entymemat (sylogizm retoryczny) jako właściwy retoryce sposób argumentowania. Powołując się na ustalenia współczesnych badaczy i omawiając koncepcję Sary Rubinelli, badaczka podkreśla znaczenie toposów dla formułowania

entymematów, omawia ich złożony mechanizm i postuluje, aby to pogłębione rozumienie toposów włączyć ponownie do współczesnego nauczania o sylogizmie retorycznym.

W kolejnych artykułach omówione zostały sposoby wykorzystania klasycznych pojęć, w tym działów retoryki – *inventio*, *dispositio*, *elocutio*, *memoria* i *actio* – do organizacji współczesnych zajęć z retoryki. W tekście „‘Kształcenie mówcy’ współcześnie. Retoryka praktyczna i retoryka medialna w dydaktyce (uniwersyteckiej)” Mirosław Ryszkiewicz syntetyzuje doświadczenia z dwojga prowadzonych przez siebie zajęć: kursu retoryki praktycznej oraz zajęć z retoryki i erystyki medialnej. Uwidacznia podobieństwa i różnice obu przedmiotów, eksplikując doraźne (pragmatyczne) i dalekosiężne (*paideia*, *kalos kagathos*, *humanitas*) cele kształcenia.

Anna Tryksza w artykule „Perswazja – preswazja, retoryka – psychologia społeczna. Kilka refleksji z akademickiej dydaktyki” opisuje interdyscyplinarne związki retoryki z psychologią społeczną, zestawiając wybrane aspekty klasycznej retoryki arystotelesowskiej i sofistycznej z procesami wywierania wpływu opisanymi przez Roberta Cialdiniego oraz z koncepcją współczesnego ujęcia retoryki w kategoriach psychologicznych, popularyzowaną przez Piotra Lewińskiego. Te koncepcje teoretyczne odniesione są do studium przypadku, a mianowicie do uogólnionych doświadczeń autorki z własnej uniwersyteckiej praktyki dydaktycznej.

Innego rodzaju doświadczenia dydaktyczne w nauczaniu retoryki opisuje Agnieszka Kula w artykule „Metoda odwróconej klasy w kształceniu retorycznym dziennikarzy-polonistów”. Tytułowa metoda dydaktyczna, zaczerpnięta z obszaru tzw. nauczania hybrydowego (*blended learning*), zakłada korzystanie z interaktywnych, zróżnicowanych treści dostępnych online oraz pracę zespołową podczas zajęć. Badaczka przybliży podstawowe założenia metody, przedstawia zarys planowania pracy przy jej użyciu oraz efekty kształcenia na poziomie akademickim, które udało się uzyskać w kształceniu dziennikarzy na kierunku filologia polska.

Do praktyki pozaakademickiej w dydaktyce retoryki odwołuje się z kolei Marek Kochan w artykule zatytułowanym „Nauczanie retoryki przez debaty: możliwości i ograniczenia”. Autor omawia dwa projekty edukacyjne oparte na dwóch odmiennych formatach debat: oksfordzkiej i deliberacyjnej; analizuje wady, zalety oraz użyteczność w dydaktyce dwóch wspomnianych formuł, przyrównywanych do „bitwy” i „burzy mózgów”. Rozważania kończy konkluzją wskazującą na konieczność komplementarnego wykorzystywania obu formatów w edukacji retorycznej, co może prowadzić do wykreowania zupełnie nowego formatu debatanckiego.

Dział tematyczny zamykamy artykułem „Kształtowanie kompetencji retorycznych w kodzie wizualnym” Karoliny Dobrosz, Zofii Władyki-Łuczak i Magdaleny Pejgi. Autorki podjęły nowatorską próbę zaaplikowania klasycznych pojęć

retorycznych do oryginalnego materiału badawczego, który stanowią zestawy dwuetapowych prac studentów Akademii Sztuk Pięknych. Z perspektywy kształtowania znaczących układów formalnych w przekazach wizualnych (szkice portretowe i płaskorzeźby) Autorki wskazały etapy pracy twórczej analogiczne do klasycznych „działań retoryki”, stanowiących w istocie stadia pracy twórczej nad wypowiedzią (*inventio*, *dispositio* i *elocutio*).

W dziale Varia zachęcamy Państwa do lektury artykułu Barbary Sobczak, która na podstawie 28 przemówień prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełenskiego przebadła perswazyjność jego wystąpień na płaszczyznach *ethos* i *pathos*. W artykule „Źródła mocy. *Ethos* i *pathos* w retoryce Wołodymyra Zełenskiego” autorka przeanalizowała sposób autoprezentacji ukraińskiego przywódcy na arenie międzynarodowej w okresie pierwszych stu dni wojny i wyodrębniła pięć afektów, na których ufundowana jest jego retoryka.

Odmierna, lokalna optyka przyświecała badaniom Agnieszki Szurek w tekście „Exploring spatial narratives: a study of local memoirs from small towns in the Warsaw region”. Autorka omawia pamięć postrzeganą w perspektywie retorycznej; wskazuje, że narzędzia retoryczne są kluczowe szczególnie w strukturyzacji i organizacji treści, która jest potrzebna, aby wewnętrzną, niestrukturalną pamięć przełożyć na zewnętrzną, gotową do umieszczenia na namacalnym nośniku. Zabiegi retoryczne pozwalają uczynić pamięć ustrukturyzowaną, a przez to znaczącą i dostępną także intersubiektywnie.

Mark Porrovecchio, w studium “Same ol’ situation (S.O.S.)? Using traditional rhetorical methods to examine contemporary artifacts” przypomina, że tradycyjne modele retoryczne z powodzeniem mogą być stosowane w analizie współczesnych komunikatów. Egzemplifikację twierdzenia stanowi analiza multimedialnej kampanii koncernu tytoniowego z 2021 roku, którą badacz przeprowadził przy użyciu modelu sytuacji retorycznej Lloyda Bitzera.

Dział Varia zamykamy artykułem „Persuasiveness of inclusive language in organizational communication”. Jacek Wasilewski i Agata Kostrzewa opisali badania recepcji języka inkluzywnego wśród pracowników organizacji, jego wpływ na ich samopoczucie oraz na innowacyjność organizacyjną. Jak wynika z analiz wywiadów, wbrew powszechnemu przekonaniu język inkluzywny nie jest przez respondentów postrzegany jako trudniejszy do zrozumienia. Wykazano także wpływ języka inkluzywnego na postrzeganie organizacji jako przyjaznej.

W dziale Reakcje polecamy artykuł Grzegorza Chmiela pt. „Systemy oceny debaty konkursowej w formacie oksfordzkim. Cztery zarzuty wobec propozycji systemu oceny Krakowskiej Szkoły Debaty”.

Autor zwraca uwagę na wewnętrzne dyskusje środowisk debatantów oraz spory i nieporozumienia na temat systemu oceniania debat. W artykule dokonuje

krytycznej analizy nowego systemu oceny debaty oksfordzkiej, zaproponowanego w 2024 roku przez Krakowskie Stowarzyszenie Mówców. Co ciekawe, model ten stoi w kontrze do stanowiącego, jak dotąd, formalny standard oceny systemu Akademickich Mistrzostw Polski Debat Oksfordzkich.

Na koniec polecamy recenzję książki *Global Rhetorics of Sciences*, wydanej w 2023 roku pod redakcją Lyndy C. Olman. Agnieszka Kampka prześledziła naukowe wywody autorów poszczególnych rozdziałów na temat retoryki naukowej w obrębie różnych kultur. Ich zbiór stanowi próbę interdyscyplinarnego i multi-kulturowego podejścia do retoryki naukowej w perspektywie globalnego zarządzania ryzykiem.

Życzymy inspirującej lektury.